

Nr 48.

Ankom till riksdagens kansli den 19 mars 1945 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med begäran om bemyndigande att utfärda bestämmelser om hyresbidrag till ovana skogsarbetare jämte i anledning därav väckta motioner.

(3:e avd.)

I propositionen nr 128 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945, föreslagit riksdagen dels bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda kungörelse om hyresbidrag till ovana skogsarbetare av i huvudsak det innehåll som av föredragande statsrådet Erlander angivits, dels ock medgiva, att kostnaderna för ifrågavarande hyresbidrag, i den mån de belöpa på statsverket, få bestridas från det å allmän beredskapsstat I uppförda anslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft.

Till följd av den avsevärda ökning av vedavverkningarna, som framtingats av den minskade importen av fossilt bränsle, har behovet av arbetskraft inom skogsbruket blivit långt större än tidigare, och det har befunnits nödvändigt att vidtaga särskilda åtgärder för att kunna täcka detta ökade arbetskraftbehov. Därvid har statens arbetsmarknadskommission bl. a. sökt främja överflyttning av arbetskraft från andra arbetsområden till skogsarbete genom att bereda dem, som antaga skogsarbete utan att ha vana vid sådant arbete, möjlighet att erhålla särskilda bidrag av det allmänna. Bidragen utgå för närvarande i form av dels *omskolningsbidrag* till envar med avverkningsarbete sysselsatt arbetare, vilken icke äger vana vid skogsarbete, med två kronor för dag, dels *familjetillägg* till ovan skogsarbetare, som är familjeförsörjare och antager skogsarbete å annan ort än hemorten, med lägst en krona 50 öre och högst fem kronor för dag beroende på familjens storlek och ortsgrupp, dels ock *hyresbidrag*. I fråga om sistnämnda bidragsform må framhållas, att arbetsmarknadskommissionen alltsedan februari 1941 i vissa fall medgivit arbetslöshetsnämnd (arbetslöshetskommitté) rätt att efter behovsprövning och med bidrag av statsmedel efter samma grunder, som gälla för hjälpverksamheten för oförvällat arbetslösa, utgiva hyresbidrag till ovana skogsarbetare. Således får dylikt hyresbidrag utgivas med högst det belopp, som skulle ha utgått, om vederbörande varit anmäld som hjälpsökande arbetslös. För hyreshjälpen till arbetslösa finnas vissa

Bihang till riksdagens protokoll 1945. 6 saml. Nr 48.

maximibelopp föreskrivna, vilka växla alltefter indelningen i ortsgrupper jämlikt lagen om folkpensionering. Varje sådan ortsgrupp är dessutom indelad i ett antal undergrupper med olika maximibelopp för hyreshjälpen. I den lägsta undergruppen av dyrortsgruppen I får hyreshjälp icke utgivas. Maximibeloppen växla i övrigt mellan 20 och 90 kronor för månad för familjeförsörjare samt mellan 10 och 45 kronor för månad för ensamstående.

Beträffande situationen på bränslemarknaden framhålles, att under de sista månaderna situationen försämrats genom att dels all import av fossilt bränsle tills vidare helt avstängts, dels ock under hela hösten och förvintern rått en väderlek, som vissa tider mångenstädes praktiskt taget omöjliggjort vedavverkning. Enligt uppgifter från statens bränslekommission har av det för bränslesäsongen 1945/46 beräknade behovet för bränsle- och kolningsändamål, uppgående till omkring 50 miljoner m³, den 31 januari 1945 avverkats endast omkring 11,5 miljoner m³ eller nära 10 miljoner kubikmeter mindre än vid samma tidpunkt föregående år. Då härtill kommer, att nyssnämnda beräknade kvantitet icke torde vara tillräcklig för nästa bränslesäsong, måste läget ur bränsleförsörjningssynpunkt betecknas såsom allvarligt.

Enligt 16 § kungörelsen den 30 juni 1934 (nr 434) angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet (hjälpkungörelsen) må under tiden för arbetskongflikt arbetslöshetshjälp ej åtnjutas av

a) den som är direkt indragen i kongflikten (deltager i strejk eller är föremål för lockout); samt

b) den som eljest blivit arbetslös i anledning av kongflikten och vilkens löne- och anställningsvillkor skäligen kunna antagas röna inverkan av den samma.

Med hänsyn till nu anförda bestämmelse har i samband med den nyligen utbrutna kongflikten inom verkstadsindustriens område fråga uppkommit, huruvida de särskilda bidrag, som utgå till ovana skogsarbetare, skola kunna åtnjutas av arbetare, som äro indragna i kongflikt. Arbetsmarknadskommisionens majoritet har därvid intagit den ståndpunkten, att omskolningsbidrag och familjetillägg äro att betrakta såsom löneutfyllnad och därför böra utgå jämväl till i kongflikt indragna arbetare, som antaga skogsarbete, men att däremot hyresbidrag icke kan utgå till dylika arbetare. Två av kommissionens ledamöter reserverade sig emellertid och gjorde gällande, att icke heller omskolningsbidrag och familjetillägg borde utgå till arbetare, som vore indragna i kongflikt.

Svenska metallindustriarbetareförbundet har i skrivelse den 16 februari 1945 framhållit, att förbundet under den pågående verkstadskongflikten uppmanat sina strejkande medlemmar att antaga arbete i öppna marknaden och framför allt att söka skogsarbete genom den offentliga arbetsförmedlingen. Det förhållandet, att hyresbidrag icke kunde utgå till den som vore indragen i arbetskongflikt verkade emellertid som en tämligen besvärande faktor,

då det gällde att sporra strejkande verkstadsarbetare att taga arbete i skogen. Med hänsyn till den rådande katastrofala bränslesituationen syntes det förbundet berättigat, att samhället icke ställde de strejkande arbetarna i sämre ställning än andra icke yrkesvana skogsarbetare. Förbundet hemställde därför, att det måtte tagas under övervägande, huruvida icke sådana åtgärder kunde vidtagas, att det för icke yrkesvana skogsarbetare utgående hyresbidraget även kunde utgå för de av förbundets i konflikt indragna medlemmar, vilka komme att sysselsättas med skogsarbete.

Föredraganden, statsrådet *Erlander*, har anfört följande.

Med hänsyn till de svårigheter på bränsleförsörjningens område, som till följd av det nu pågående kriget uppkommit i vårt land, har det ansetts nödvändigt att stimulera tillförseln av arbetskraft till skogsbruket. För detta ändamål har alltsedan år 1941 särskilda bidrag utöver den avtalsenliga lönen utgått till den, som utan att äga vana vid skogsarbete utfört sådant arbete. Dessa bidrag avse att utgöra dels ersättning för det inkomstbortfall i förhållande till den vane skogsarbetarens inkomst, som föranledes av arbetarens ovana vid skogsarbetet, dels ock gottgörelse för de ökade levnadskostnader, som bliva en följd av att arbetet som regel måste utföras på annan ort än den, där arbetaren har sin bostad. Bidragen måste alltså i princip anses ha karaktären av löneutfyllnad till den ovana arbetskraft, som på grund av krisförhållandena måste sysselsättas med skogsavverkning.

Bidragen utgå för närvarande i form av omskolningsbidrag å 2 kronor per dag, familjetillägg i förhållande till familjens storlek, samt hyresbidrag. Omskolningsbidrag och familjetillägg utgå av statsmedel utan behovsprövning till envar som uppfyller de för bidragens erhållande stadgade villkoren. Hyresbidrag däremot utgives endast till arbetare, som är bosatt inom kommun, vilken av arbetsmarknadskommissionen tillerkänts rätt att utgiva sådant bidrag, samt vid behovsprövning befinnes vara i särskilt behov av hyresbidrag. Av praktiska skäl anfördes vid hyresbidragets införande år 1941 denna behovsprövning åt det kommunala arbetsmarknadsorganet — arbetslöshetskommittén, numera arbetslöshetsnämnden. Hyresbidraget erhöll härvid en formell anknytning till hjälpverksamheten för arbetslösa, vilken verksamhet regleras genom den s. k. hjälpkungörelsen av år 1934. Denna formella anknytning har dock icke ansetts lägga hinder i vägen för att utgiva hyresbidrag jämväl till arbetare i s. k. riksarbetslag.

Spörsmålet om hyresbidragets formella anknytning till bestämmelserna i hjälpkungörelsen har på sista tiden aktualiserats genom den nu pågående verkstadskonflikten, i det att fråga uppkommit, huruvida sådant bidrag jämväl skall utgivas till arbetare, som är indragen i konflikten men är villig att åtaga sig skogsarbete. Att de särskilda lönebidrag, som utgå utan behovsprövning, skola kunna utbetalas även till ovana skogsarbetare, som beröras av konflikten, synes mig vara uppenbart. Denna ståndpunkt har också intagits av arbetsmarknadskommissionens majoritet. Däremot har kommissionen i fråga om hyresbidragen ansett, att sådant bidrag, med hänsyn till att denna bidragsform är formellt anknyten till hjälpkungörelsens bestämmelser, icke kan utgå till arbetare som nu sagts.

Bränslesituationen ter sig för närvarande ytterligt allvarlig. Importen av fossilt bränsle har sedan månader varit helt stoppad. Denna minskning

i tillförseln av bränsle har icke kompenseras av en ökad vedavverkning. Tvärtom har hittills under innevarande avverkningssäsong mindre ved avverkats än vid motsvarande tidpunkt under någon tidigare säsong under krisåren. Fram till den 31 januari 1945 hade enligt bränslekommissionens uppgifter under avverkningssäsongen avverkats endast omkring 11,5 miljoner m³ eller nära 10 miljoner m³ mindre än avverkningen vid samma tidpunkt under närmast föregående avverkningssäsong.

För närvarande utnyttjas industrins produktiva resurser i den utsträckning bränsletillgångarna medgiva. Bränsleförsörjningen anger därför ramen för produktionens omfattning inom stora delar av industrin och framför allt inom byggnadsindustrin. En minskning av bränsletillgångarna kommer därför att nödvändiggöra ett sammanpressande av vissa delar av landets produktion. Skulle en sådan sammanpressning drabba exempelvis byggnadsindustrin, bleve resultaten mycket ogynnsamma, då för närvarande endast byggnadsarbeten av hög angelägenhetsgrad tillåtas. Varje mera betydande inskränkning kommer därför att beröra vitala samhällsintressen.

Hittills torde vedavverkningarnas eftersläpning i huvudsak ha berott på den otjänliga väderleken. Endast i ringa mån har i år bristen på arbetskraft verkat försvårande. Det hos arbetsförmedlingarna i landet anmälda, ej tillgodosedda behovet av arbetskraft till skogsbruket uppgick den 21 februari 1945 till sammanlagt 3 168 man, varvid beträffande cirka 1 450 man van arbetskraft begärts. Dessa siffror ange emellertid icke den faktiska situationen, ty så snart de av väderleken framkallade ogynnsamma arbetsförhållandena i skogarna upphört, torde en stark efterfrågan på arbetskraft komma att inträda. Denna efterfrågan blir desto större som till följd av eftersläpningen viss del av de avverkningar, som beräknats kunna äga rum under hösten och vintern, nu måste ske under våren och sommaren. Den efterfrågan på arbetskraft, som med anledning härav kan förutses inom de närmaste månaderna, torde bliva av sådan storleksordning, att risk föreligger för besvärande störningar på arbetsmarknaden i övrigt. Bland annat kan det bliva nödvändigt att nedbringa behovet av arbetskraft på vissa andra verksamhetsområden för att därigenom friställa arbetskraft för vedavverkningsprogrammets fullföljande.

Det måste därför anses vara av mycket stor betydelse, att redan nu åtgärder vidtagas för att öka tillgången på arbetskraft för skogsbruket. Det ligger sålunda i det allmännas intresse att ledigställda arbetare, även om de äro indragna i konflikt, i största möjliga utsträckning antaga skogsarbete. Enligt vad svenska metallindustriarbetareförbundet i skrivelse den 16 februari 1945 meddelat, äro många av de strejkande arbetarna villiga härtill. Förbundet framhåller dock därvid såsom berättigat, att dessa arbetare icke komma i sämre ställning än övriga ovana skogsarbetare, varför möjlighet att erhålla hyresbidrag bör stå öppen även för dem.

Då verkstadsarbetarna i stor utsträckning äro bosatta å dyrorter och få betala där gällande hyror, torde den omständigheten att hyresbidrag icke kan utgå verka i hög grad återhållande på framför allt de gifta arbetarnas villighet att antaga skogsarbete. Man kan ej heller bortse från risken för att av psykologiska skäl verkstadsarbetarnas intresse för skogsarbete kommer att minskas, om den uppfattningen vinner spridning att på grund av konflikten vissa tidigare utgående förmåner till den i skogsarbete sysselsatta ovana arbetskraften blivit indragna.

Med hänsyn till vad sålunda anförts finner jag det vara påkallat, att sådana bestämmelser utfärdas att någon ändring i sak beträffande nu utgående bidrag icke kommer till stånd och att således de formella hinder undanröjas, som nu stå i vägen för att hyresbidrag skall kunna utgå jämväl till ovan skogsarbetare som är indragen i konflikt.

Då det i detta sammanhang icke är min avsikt att till prövning upptaga frågan om en ändring av hjälpkungörelsens bestämmelser, måste hyresbidragen till ovan skogsarbetare lös göras från den formella anknytningen till hjälpkungörelsen.

Detta synes lämpligen böra ske på sådant sätt, att genom särskild kungörelse bestämmelse utfärdas om rätt för kommun att, där särskilda förhållanden det påkalla, efter medgivande av arbetsmarknadskommissionen utgiva hyresbidrag till arbetare, som utan att äga vana vid skogsarbete antaga och utföra sådant arbete. För dessa hyresbidrag torde statsbidrag böra utgå med belopp som bestämmas av arbetsmarknadskommissionen. Statsbidraget bör helt lös göras från statsbidraget till kommunens hjälpverksamhet för arbetslösa och lämpligen, liksom omskolningsbidragen och familjetilläggen, bestridas från det å allmän beredskapsstat I uppförda anslaget till kostnader för överflyttning av arbetskraft. Kungörelsen bör erhålla retroaktiv verkan i så måtto, att hinder icke bör föreligga för kommissionen att efter kungörelsens ikraftträdande medgiva kommun rätt att till arbetare, som dessförinnan utfört skogsarbete men på grund av att han var indragen i konflikt icke kunnat erhålla hyresbidrag, bevilja sådant bidrag jämväl för förfluten tid, om skäl därtill eljest kan anses föreligga.

Utkast till sådan kungörelse har utarbetats inom departementet.

Emellertid är kommuns rätt att meddela beslut om utgivande av hyresbidrag av det slag, som här avses, icke oomtvistlig. För att skapa klarhet härutinnan torde frågan böra underställas riksdagens prövning.

Kungl. Maj:ts beslut att avlåta förevarande proposition till riksdagen har fattats i närvaro av statsministern Hansson, ministern för utrikes ärendena Günther samt statsråden Pehrsson-Bramstorp, Wigforss, Möller, Sköld, Quensel, Bergquist, Domö, Ewerlöf, Rubbestad, Ohlin, Erlander, Danielson och Andrén.

Av statsrådsprotokollet framgår, att statsrådet Pehrsson-Bramstorp — med vilken statsråden Bergquist, Domö, Ewerlöf, Rubbestad, Ohlin och Andrén instämde — anförde följande.

Då man genom att utbetala hyreshjälp till strejkande enligt min mening icke kan vänta någon nämnvärd förbättring av bränsleförsörjningen men väl riskerar en ogynnsam återverkan på dem som normalt arbeta i skogen, anser jag anledning saknas att — i rådande konfliktläge och med bortseende från de principiella betänkligheterna mot att på strejkande arbetare tillämpa det för ovan skogsarbetare avsedda bidragssystemet — vidtaga den nu föreslagna förändringen av hittills gällande bestämmelser.

Statsrådets övriga ledamöter biträdde föredragande statsrådets hemställan.

I samband med Kungl. Maj:ts förslag har utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *E. Näsström m. fl.* (I: 302) och den andra inom andra kammaren av herr *L. Jonsson i Haverö m. fl.* (II: 469), däri hemställts att riksdagen måtte förklara, att den av Kungl. Maj:t föreslagna åtgärden till vedavverkningens stimulerande synes otillräcklig för sitt ändamål, samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsamt vidtagande av utvidgade åtgärder till bränsleförsörjningens främjande i huvudsaklig överensstämmelse med i motionerna angivna riktlinjer,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *L. Tjällgren m. fl.* (I: 304) och den andra inom andra kammaren av herr *C. O. Carlsson i Bakeröd m. fl.* (II: 479), däri hemställts, att riksdagen ville besluta, att de vana skogsarbetarna med retroaktiv verkan från den 1 januari 1945 måtte erhålla ett tillägg uppgående till 25 procent av de avtalsenliga huggarlönerna och beräknat per m³ avverkad brännved, att skogskörarna måtte erhålla ett tillägg av 25 procent å ersättningen för framkörd ved, att dessa tillägg även måtte tilldelas de skogsägare och deras familjemedlemmar som själva utföra vedhuggning och körning, samt att i övrigt de i motionen framförda synpunkterna måtte beaktas,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Gustav Emil Andersson m. fl.* (I: 305) och den andra inom andra kammaren av herr *A. Pettersson i Dahl m. fl.* (II: 476), däri hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågakarande proposition,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *K. Wistrand m. fl.* (I: 306) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Persson i Falla m. fl.* (II: 475), däri hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts ifrågakarande proposition,

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *L. Tjällgren m. fl.* (I: 311) och den andra inom andra kammaren av herr *G. Hedlund i Rådom m. fl.* (II: 489), däri hemställts, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om vidtagande av åtgärder i syfte att bereda ett särskilt svårighetstillägg för all vedframforsling innevarande vinter i Norrland, Dalarna och Värmland,

dels en inom andra kammaren av herr *A. Andersson i Löbbo m. fl.* väckt motion (II: 470), däri hemställts, att riksdagen vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om införande från och med den 15 mars 1945 av lönetillägg till yrkesvan skogsarbetare på sätt i motionen föreslagits,

dels en inom andra kammaren av herr *G. Fröderberg* väckt motion (II: 471), däri föreslagits, att riksdagen, under förutsättning av bifall till

propositionen, i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om vidtagande av åtgärder i den riktning, som angivits i motionen,

dels en inom andra kammaren av herr C. O. Nolin m. fl. väckt motion (II: 477), däri hemställts, ej mindre att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition, än även att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t i det nu uppkomna bränsleläget ofördröjligen vidtager en sådan höjning av normalpriserna å ved, som inrymmer de ökade produktionskostnaderna liksom ett skäligt rotnetto åt skogsägare, allt i syfte att skyndsammast få behövlig avverkning till stånd,

dels en inom andra kammaren av herrar E. Ericsson i Sörsjön och F. Sundström i Vikmanshyttan väckt motion (II: 478), däri hemställts, att riksdagen måtte besluta, att vana skogsarbetare, vilka under tiden 1 april—31 augusti innevarande år sysselsättas med avverkning av vedbränsle, av statsmedel under benämningen löne- eller svårighetstillägg måtte erhålla ett belopp per dag å 3 kronor eller, därest dylik bidragsform icke anses lämplig, att för varje under nämnda tid avverkad och upplagd kubikmeter vedbränsle erhålla ett pristillägg av 80 öre per kubikmeter och beträffande långved upplagd i s. k. res ett pristillägg av 15 öre för varje sådant res samt, därest avverkning förekommer enligt annan arbetsmetod och ackordsprissättning, pristillägg i förhållande härtill, ävensom att ägare av skog som personligen utför avverkningsarbetet tillerkännes enahanda förmån, att till körare av ifrågavarande vedbränsle till väg eller godkänd lastageplats under tiden 1 april 1945—1 februari 1946 måtte utgå ett pristillägg av 50 öre per kubikmeter samt att Kungl. Maj:t vid ett bifall härtill må bemyndigas utfärda erforderliga bestämmelser,

dels ock en inom andra kammaren av herrar M. Ståhl och O. E. Sandberg väckt motion (II: 484), däri hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder för höjning av priset på ved för bränsleändamål, avverkad efter den 1 mars 1945, med minst en krona per kubikmeter.

Beträffande de skäl, vilka anförts till stöd för motionärernas förslag, får utskottet hänvisa till motionerna I: 306 och 311 samt II: 469—471, 476—479 och 484.

Vad först angår Kungl. Maj:ts proposition samt motionerna, i den mån de behandla i propositionen berörda frågor, vill utskottet understryka vad föredragande statsrådet anført därom, att hyresbidrag likaväl som omskolningsbidrag och familjetillägg ha karaktären av löneutfyllnad till den ovana arbetskraft, som på grund av krisförhållandena måste mer eller mindre tillfälligt sysselsättas med skogsavverkning. Att hyresbidragen blivit anknutna till kungörelsen angående statlig och statsunderstödd hjälpverksamhet vid arbetslöshet (hjälpkungörelsen) har icke berott på att de ur sakliga synpunkter vore att jämföras med arbetslöshetsunderstöd. Den med hyres-

Utskottet.

bidragen förknippade behovsprövning, som är en följd av dessa bidrags natur av gottgörelse för ökade levnadskostnader, har av praktiska skäl anförtrotts de kommunala arbetsmarknadsorganen och av denna anledning ha de formellt anknutits till hjälpkungörelsen, vilken nämnda organ haft att tillämpa. Att hyresbidragen sålunda till sin natur icke ansetts likställda med arbetslöshetsunderstöd framgår bland annat därav, att sådana bidrag, såsom även statsrådet framhållit, utgivits jämväl till arbetare i s. k. riksarbetslag.

Kungl. Maj:ts förslag avser att, utan att åstadkomma ändring i sak av grunderna för utgående hyresbidrag, lösgöra bidragen från deras anknytning till hjälpkungörelsen och därigenom undanröja vissa icke avsedda konsekvenser av denna anknytning, som kommit i dagen under den pågående verkstadskonflikten.

Utskottet finner för sin del angeläget, att hyresbidragen åt ovan arbetskraft i skogen frigöras från likställigheten med arbetslöshetsunderstöd. Här för tala såväl principiella som praktiska skäl. Sålunda måste det vara angeläget, att i konflikt indragna arbetare under nu rådande förhållanden i fråga om bränsletillgången icke försättas i sämre läge än annan ovan arbetskraft, därest de vilja åtaga sig skogsarbete. Det allvarliga läget på detta område tillåter icke, att den nuvarande, sakligt omotiverade skillnaden mellan olika slag av löneutfyllnad för den vid skogsbruk ovana arbetskraften bibehålles, då man kan befara att värdefull arbetskraft därigenom skall avhållas från deltagande i skogsarbete.

På grund av vad sålunda anförts och då Kungl. Maj:ts förslag ej heller i övrigt givit utskottet anledning till erinran förordar utskottet bifall till nämnda förslag.

I åtskilliga motioner framställas yrkanden, som icke ha avseende på den i propositionen berörda frågan om hyresbidrag till ovan arbetskraft. I stället innehålla de förslag eller uppslag till andra åtgärder, vilka anses angelägna för att trygga tillgången på ved under nästa eldningsperiod. I främsta rummet rekommenderas särskilda bidrag till den yrkesvana arbetskraften inom skogsbruket och höjning av vedpriserna.

Den aktuella situationen på bränsleförsörjningens område är utan tvivel sådan, att stor fara föreligger för att bränslebehovet för nästkommande eldningssäsong icke blir fyllt, om icke särskilda åtgärder vidtagas. Förenämnda bidrag till ovana skogsarbetare kunna i nuvarande situation knappast anses tillräckliga för att säkerställa tillgången på erforderlig arbetskraft i skogarna. De ytterligare åtgärder, som påkallas för detta ändamål, böra enligt utskottets mening direkt taga sikte på den yrkesvana arbetskraften och ha till syfte, ej blott att motverka övergång till andra yrkesområden, utan även att förlänga avverkningssäsongen och således kvarhålla denna arbetskraft i skogarna under tid, då den eljest vanligen söker annan sysselsättning. I enlighet härmed förordar utskottet, att särskilda arbetspremier av stats-

medel enligt nedan angivna riktlinjer tillerkännas sådan arbetskraft, som ej kommer i åtnjutande av bidrag enligt det för ovana skogsarbetare gällande bidragssystemet. Då anledning finnes att antaga, att mera normala förhållanden i fråga om bränsleförsörjningen skola inträda inom en icke alltför avlägsen framtid, betraktar utskottet sitt förslag till premiesystem såsom en engångsåtgärd. Utskottet är av den uppfattningen, att de principiella betänkligheter, på grund av vilka man vid tidigare tillfällen dragit sig för att vidtaga åtgärder av denna art, under sådana omständigheter få stå tillbaka.

I vissa motioner ha, såsom förut framhållits, yrkanden framställts jämväl om höjning av normalpriserna på ved. Utskottet vill icke förneka, att sådana prishöjningar indirekt skulle ha till följd i viss mån ökade löner för skogsarbete. En av anledningarna till att utskottet likväl förordar ett system med arbetspremier är dock, att ramen för en möjlig prishöjning under nuvarande förhållanden måste anses mycket snäv och att den återverkan en sådan pristegring kunde få på lönerna måste betraktas såsom ganska oviss.

En prishöjning skulle emellertid i främsta rummet vara av betydelse såsom uppmuntran för skogsägarna att låta verkställa avverkningar i erforderlig omfattning. Utskottet vill erinra, att en dylik stimulans även kan åstadkommas på andra vägar, nämligen genom förbättring av de premier, som på vissa villkor tillerkännas skogsägare och innehavare av avverkningsrätt enligt Kungl. Maj:ts medgivande till bränslekommissionen den 2 februari innevarande år, ävensom i viss mån genom ändrade bestämmelser i fråga om rotvärdesgarantien. Hela denna fråga är dock av sådan natur, att utskottet icke kan tillstyrka slutligt ställningstagande till densamma på yrkande av enskilda motionärer. På Kungl. Maj:ts bedömande torde få bero, huruvida särskilda åtgärder äro erforderliga i nu berörda hänseende.

Utskottet övergår härefter till frågan om premiesystemets närmare utformning.

Såsom i vissa motioner framhållits bör den avsedda löneutfyllnaden ej blott komma anställda arbetare till godo, utan jämväl skogsägare, som själva eller genom familjemedlemmar eller fast anställda jordbruksarbetare utföra arbetet. Det slag av arbete, som bör premieras, är huggning och framkörning av brännved och massaved. Vid utarbetande av närmare bestämmelser i ämnet torde böra övervägas, huruvida anledning föreligger att premiera även annat slag av för vedutvinningen angeläget arbete än huggnings- och körningsarbete.

Det för ackordsarbete lämpliga systemet kan, i vad avser huggningsarbete, tänkas utformat med visst premiebelopp för dag eller för avverkad och upplagd kubikmeter ved eller så, att premien bestämmes utgå med viss procent å intjänad arbetslön. Att bestämma premien till visst belopp för dag medför svårigheter ur kontrollsynpunkt och har därutöver den nackdelen, att premien ej utgår i förhållande till utförd arbetsprestation. I valet mellan de två övriga systemen har utskottet funnit sig böra förordad, att pre-

mien bestämmes i förhållande till arbetsförtjänsten. Detta system har den fördelen, att premien enligt detsamma beräknas jämväl å det lönetillägg, som enligt gällande avtal utgår vid svårare huggning, och ger därför ett rättvisare resultat än en premie, som blott beräknas per avverkad mängd ved. Även ur kontrollsynpunkt har systemet med på inkomsten beräknade premier avsevärda fördelar.

Med hänsyn till syftet med arbetspremierna synes ändamålsenligt att såsom villkor för premie stadga viss minimiprestation, som dock ej bör fastställas för högt. Utformningen i övrigt av premiesystemet torde få bero på prövning av Kungl. Maj:t. Därvid torde jämväl böra övervägas på vad sätt hänsyn kan tagas därtill, att arbetare måst på grund av militärinkallelse, sjukdom eller annan likvärdig orsak avbryta ett påbörjat arbete innan minimiprestationen fullgjorts.

För körare av ved torde bestämmelserna utan större tekniska svårigheter kunna avpassas till överensstämmelse med vad här sagts om premier för huggare.

Arbetspremien till skogsägare, som själva eller genom familjemedlem eller fast anställda jordbruksarbetare utföra huggnings- och körningsarbete, torde böra beräknas på grundval av ett uppskattat inkomstbelopp, som bestämmes med hänsyn till vad som kan anses vara den genomsnittliga arbetsförtjänsten för skogsarbetare för motsvarande prestation.

Premie bör utgå endast för arbete, som utföres under viss, av Kungl. Maj:t fastställd premieringsperiod, vilken bör taga sin början snarast möjligt efter det beslut i frågan meddelats. Vid fastställande av denna period bör Kungl. Maj:t äga fria händer. Övervägas bör om ej premieringsperioden bör vara kortare i södra och mellersta än i norra Sverige med hänsyn till jordbrukets behov av arbetskraft och huruvida den i någon del av landet bör utsträckas längre än under vår- och sommarmånaderna. På Kungl. Maj:ts bedömande torde jämväl få bero, huruvida visst område bör helt undantagas från tillämpningen av premiesystemet. Med hänsyn till vad ovan sagts i fråga om viss minimiprestation såsom villkor för premie bör perioden, om så befinnes lämpligt, kunna uppdelas i flera.

Av vad ovan anförts framgår, att utskottet ej kan tillstyrka, att premie utgår retroaktivt för arbete, som utförts innan beslut i ämnet meddelats.

De i motionerna I: 311 och II: 489 framförda förslagen om särskilda svårighetstillägg för all vedframforsling innevarande vinter i Norrland, Värmland och Dalarna är utskottet ej berett att tillstyrka.

Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t och, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, på vederbörande myndighet att närmare utforma föreskrifterna om arbetspremien.

Kostnaderna för arbetspremien torde böra bestridas från det å allmän beredskapsstat uppförda anslaget till överflyttning av arbetskraft.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen må

I. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 305 och II: 476, I: 306 och II: 475 samt II: 477, sistnämnda motion till den del densamma avser den i propositionen berörda frågan,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda kungörelse om hyresbidrag till ovana skogsarbetare av i huvudsak det innehåll som angivits i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 2 mars 1945,

b) medgiva, att kostnaderna för ifrågavarande hyresbidrag, i den mån de belöpa på statsverket, få bestridas från det å allmän beredskapsstat I uppförda anslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft,

II. i anledning av motionerna I: 302 och II: 469, I: 304 och II: 479 samt II: 470, 471, 477, 478 och 484,

a) godkänna av utskottet förordade grunder för arbetspremier åt yrkesvana skogsarbetare m. fl.,

b) medgiva, att kostnaderna för ifrågavarande arbetspremier få bestridas från det å allmän beredskapsstat I uppförda anslaget till Kostnader för överflyttning av arbetskraft,

c) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet i övrigt i förevarande sammanhang anfört,

B. att de under II angivna motionerna, i den mån de ej må anses besvarade med vad utskottet anfört, ävensom motionerna I: 311 och II: 489 ej må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 19 mars 1945.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Oscar Olsson, Lindström, Gränebo, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Karl Andersson, Mannerskantz, Heiding, Gustaf Karlsson* och *Gillström*; samt

från andra kammaren: herrar *Törnkvist, Skoglund* i Doverstorp, *Eriksson* i Stockholm, *Svensson* i Grönvik, *Ward, Danielsson, Persson* i Tidaholm, *Pettersson* i Dahl, *Wallentheim, Viklund, Thapper* och *Birke*.

Reservationer:

1:o) av herrar *Johan Bernhard Johansson, Gränebo, Bernhard Nilsson, Bäckström, Heiding, Skoglund* i Doverstorp, *Svensson* i Grönvik, *Danielsson, Pettersson* i Dahl och *Birke*, vilka ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Enligt den reservation till statsrådsprotokollet, som avgivits av statsrådet Pehrsson-Bramstorp m. fl., kan man genom att utbetala hyreshjälp till strejkande icke vänta någon nämnvärd förbättring av bränsleförsörjningen men väl riskera en ogynnsam återverkan på dem som normalt arbeta i skogen. Anledning saknas därför att — i rådande konfliktläge och med bortseende från de principiella betänkligheterna mot att på strejkande arbetare tillämpa det för ovana skogsarbetare avsedda bidragssystemet — vidtaga den nu föreslagna förändringen av hittills gällande bestämmelser.

Utskottet delar den av statsrådets reservanter hävdade uppfattningen och avstyrker därför bifall till propositionen.

I åtskilliga — — — ganska oviss.

En prishöjning — — — enskilda motionärer. Utskottet vill därför i anledning av motionsyrkandena allenast framhålla, att bristen på arbetskraft såsom föredragande statsrådet anført endast i ringa mån verkat försvårande på avverkningarna. Avverkningarnas eftersläpning har sålunda berott på att efterfrågan på arbetskraft ej tillnärmelsevis motsvarat vad som krävts för ett normalt fullgörande av avverkningsprogrammet. Denna omständighet är till stor del att tillskriva de ogynnsamma väderleksförhållandena under säsongen, men även att vedavverkningarna lämnat för lågt rotnetto för skogsägarna. Utskottet vill därför såsom sin mening uttala, att det av utskottet förordade premiesystemet icke kan vinna avsedd effekt därest det icke kompletteras med särskilda åtgärder i syfte att höja avverkningarnas lönsamhet även för skogsägarna.

Utskottet övergår — utskottet hemställa,

A. att riksdagen må

I. med bifall till motionerna I: 305 och II: 476, I: 306 och II: 475 samt II: 477, sistnämnda motion till den del densamma avser den i propositionen berörda frågan, besluta avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition,

II. i anledning — — — sammanhang anført,

B. att de — — — riksdagen bifallas.»;

2:o) av herr *Mannerskantz*, som — med instämmande i övrigt i vad i reservationen nr 1 anförts och yrkats — ansett,

dels att utskottets yttrande i den del, som börjar med orden »Den aktuella situationen» och slutar med orden »överflyttning av arbetskraft», bort hava följande lydelse:

»Den aktuella situationen på bränsleförsörjningens område är utan tveivel sådan, att stor fara föreligger för att bränslebehovet för nästkommande eldningssäsong icke blir fyllt, om icke särskilda åtgärder vidtagas.

Enligt utskottets mening torde det icke kunna antagas, att det motionsvis föreslagna systemet med särskilda arbetspremier åt den vana arbetskraften enbart för sig är tillräckligt för att säkerställa det nu behövliga arbetet i skogarna. Systemet sådant som det skisserats lider dessutom bland annat av den svagheten, att det fordrar en administrativ kontroll, som blir kostsam utan att ändock kunna vara fullt effektiv. Å andra sidan ha starka skäl förebragts för att en viss kompensation på grund av vinterns klimatsvårigheter måtte givas åt de vana skogsarbetarna, så att dessa stimuleras till att stanna i skogarna under tid, då de eljest bruka söka sig annan selsättning. Likaledes finner utskottet, att den i nuvarande läge nödiga stimulansen till huggning och framkörning icke kan åstadkommas utan att även skogsägarna tillerkännas en prisförbättring. Enligt utskottets mening borde bägge syftemålen kunna vinnas genom en sådan höjning av producentprisen, som inkluderar ett system med särskilda arbetspremier åt de vana huggarna liksom åt körarna. Detta system borde utformas genom tidsbegränsade tilläggsavtal till gällande kollektivavtal. Svårighetstillägg, reglerade på detta avtalsbundna vis, skulle vid tillämpningen icke tarva någon särskild kontrollapparat och redan ur denna synpunkt utgöra en mera praktisk och ändamålsenlig lösning. Den erforderliga förbättringen av producentprisen kan åstadkommas antingen genom en höjning av normalprisen eller genom en omläggning och påbyggnad av de premier, som på vissa villkor tillerkännas skogsägare och innehavare av avverkningsrätt enligt Kungl. Maj:ts medgivande till bränslekommissionen den 2 februari 1945. Även vidgade bestämmelser i fråga om rotvärdesgaranti kunna härvid tänkas som komplettering. Denna förbättring av producentprisen skulle till följd av redan gällande clearinganordningar för begränsning av konsumentprisen icke föranleda någon prisstegring för den förbrukande allmänheten.

Då Kungl. Maj:t redan äger befogenhet att bestämma om normalpris och andra här föreslagna åtgärder, vill utskottet med hänvisning härtill förorda, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om nödiga prisförbättringar ofördröjligen på angivna villkor och i angivet syfte.»;

dels ock att utskottets hemställan under A II bort hava följande lydelse:

II. i anledning — — — och 484 besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t i rådande bränslesituation ofördröjligen vidtager sådana höjningar av vedproducentpriserna, som förutom skäligt rotnetto åt skogsägare inrymma med hänsyn till nuvarande svårigheter förbättrade ackordspriser åt huggare och körare, allt i syfte att få behövlig avverkning till stånd.»;

3:o) av herrar *Svensson* i Grönvik och *Danielsson*.
